

ACC. NR M. 12831:1-7.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Wahlborg Larsson, Hällabäck*
Härad: *Kind* Berättare: *Emil Pettersson*, "
Socken: *Häcksvik* Berättarens yrke: *f. d. hem. ägare*
Uppteckningsår: *1953* Född år *1878* i *Bäck*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Boutikshandel på landsbygden. s. 1-7 Lu F 95.

ACC. N:R M. 12831:1.

Butikshandel på landsbygden.

Före 1870-talet existerade ej här på orten någon egentlig handelsbad. Då förmedlades nödvändighetsvarorna (salt, sill, smus o. tobak, samt till julen luttfisk) av de så kallade göteborgskörarna. Dessa ködde smör, kött, fläsk o. dyl. till folk i staden och återvände med handelsvaror. Den första lilla handelsboden här på orten öppnades 1877, såsom köpmansbad. Några oblagliga butiker har jag ej hört talas om. Innehavaren av butiken bodde i samma hus som affären var belägen. I kugan utgjordes av två små rum, det ena som butikslokal, det andra till bastadsrum. Butiksinnehavarens yrke hade förut varit järnvägsarbetare (vagnar). Affären bedrevs som hushållning. På vissa orter kombinerades affären med ett litet lantbruk. Någon utbildning till handels-

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Leif. 95

1

yrket saknades. Handlsmannens sociala ställning skilde sig inte något från folkets i övrigt och han titulerades med "du" kanske någon gång med titeln "handlsmannen". Han bländat utgjordes av de på orten vanliga i någon mån var han av betydelse för bygdens utveckling genom att han lag hem varar och hade ett litet lager att sälja på, vilket götskoypskörarna ej hade. Butiken var alltså inrymd i handelsens stuga. Den utgjordes av ett rum 3 x 4 m. Butiken hade kinnaspång och handlsmannen Johan Iralin. Mitt i rummet fanns en disk inredd med flera lädfack. Vidare fanns en skåp och en bälansväg placerade på disken. En bad del av handelslagret var hängd på beakar i taket. Där fanns fotogenlampor och lyktor, nattkärl skurburstar, sep. och diverse andra

ACC. N:R M. 12831:3.

saker. I ett hörn af rummet fanns zillkunnan
Alnamättet till att mäta de tyger med
fanns också på en vägg. Bunt väggarna förs-
kom hylsa med parlin, tyger och andra
slags småsaker. Något kontor existerade
inte, utan i den mån bokföring behöfdes
för besidthandeln skulle förvarades en bok
för detta i affären och utfördes där.
Någon boddraft har ej förskannit här på or-
ten. Det mesta af lagret var inrymt i kuti-
ken, endast den stora fatagenkunnan för-
varades i ett uthus. Belysningen utgjordes
af en fatagenlampa i kapet. Eldstad sakades
likaså kullikskyllt. Förvaringskärlen utgjordes
för det mesta af frätunnor för zillen, ~~ett~~
sivnen och fatagenen. Mjöl, gryn och socker
förvarades i linnepåsar. Måttet för fatagen
var banna, halvstav, i kvarten. Måttet för tyger var

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

ACC. N:R M. 12831:4

aln, fat o kvaster. Vikten för mjöl greps baffe o
dyl. grund, skålpund o lad. Några skyltar eller
reklam fanns ej i denna lilla lanthandel.
Någon dusch tygier försom väl knappast
golvst sopades någon gång och kanske skura-
des när julhandeln var över. Lina var
fick handlaen här på orten från Borås
och Ålmsstad, där de hämtades på häst-
skjuts. En av Ålmsstadfirmorna hette Karb
son o Pihl, samt en firma Jakobsson. Dessa
firmor hade både speceri- och kolonial-
vara. Tygerna togs från en firma i Borås
utgjordesoläuft och bomullstyg till skjortar,
och förklädestyg. Handlanden besökte själv
leverantören. Någon förlagshandel försom
ej på kinnaspång dock inköpts handlan-
den av bundsna smär och ägg som han
i sin tur medförde vid staderna och

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

H.

ACC. N:R M. 12831:5.

försäldes. Nödvändighetsvarorna utgjordes
av salt & sill och på esnas tid mjöl. Till
lyxvarorna räknades någ. beffst. Kram eller
bäpstadsvaor förkom ej i denna butik. Någon
särskild specialitet i fråga om vaor förkom
ej heller. Betjäningen i butiken utgjordes
av handelsmannen och hans hustru. Han-
delsområdet utgjordes ~~av~~ folkst på en halv-
mils omkrets. Man gjordes sina inköp i
isgl. en gång i månaden och då speciellt
på en lördag. Kunden hade sjäte med sig
påsar av tyg att frakta hem varorna i.
Yväres saks slaps in i stultar som han-
delsmannen sjäte snadda ihop. Det förkom
ofta att den kvinnliga kunden fraktades
med beffst och den manliga med en sup.
Butikstiden varstade ej det gick bra att
komma när som helst. Naturprodukter såsom

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5

ACC. N:R M. 12831:6.

Ägg o smår byttes ofta ut emot handels-
mannens värde. Kredithandeln försåsom också.
Kunden kunde få besitt till dess att han-
delsmannen tyckte att summan blev för-
stor, kunde han då inte betala meddelade
handelsmannen honom vid disken och
någon vidare besitt ej försåsom. Här på
orten försåsom inte så mycket med besitt
emellan det ansågs skämligt att ha
e. h. "boskuldu." Någon uppmärktes i regel
med skiffen. Ett pentu var allmänt, och i
regel kunde handelsmannen "slå av" något
örs. Bokföringen var i huvudsak en bok
där de som fått besitt antecknades. Angä-
ende bankverisen håll man sig nog till den
knallen där det gick bäst att pentu. Vid
jult kunde det försåsom att handelsmannen
gav någon av sina bästa kunder en skuff

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

ACC. N:R M. 12831: 7.

karameller eller dylikt. Gam prest eller fidsnings-
bondor funquads denna lanthandel ej. I telefen
var naturligtvis obefintlig. Skypets försänding och
skvaller försom någ, när folket samldes
där för inhäp. I handelsboden och på kyrk-
backen dryftades dryftades ofta vad som
tilldragit sig ut i bygden. Försäljning
av öl eller blänvin försom ej. Denna land-
handel existerade ej länge än ett tiotal
år varefter den upplöstes och ägaren in-
häppte sig ett stort jordbruk, och övergick
till denna näring. Oförligtvis föreligger en
ofantlig skillnad mellan våra stora höga
butiksbutiker och denna lilla lanthandel

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7.

(42)